
Inrichting operationeel Bedrijfsadviesysteem (BAS)

Aangepaste opzet naar aanleiding van herziening Gemeenschappelijk
Landbouwbeleid

A.B. Smit, H. Prins en M.N.A. Ruijs

LEI

WAGENINGEN UR

Inrichting operationeel Bedrijfsadviesstelsysteem (BAS)

Aangepaste opzet naar aanleiding van herziening Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

A.B. Smit, H. Prins en M.N.A. Ruijs

Dit onderzoek is uitgevoerd door LEI Wageningen UR in opdracht van en gefinancierd door het ministerie van Economische Zaken, in het kader van het Beleidsondersteunend onderzoeksthema 'Gemeenschappelijk Landbouw beleid (GLB)' (projectnummer BO-20-017-008).

LEI Wageningen UR
Wageningen, november 2014

REPORT
LEI 2014-029
ISBN 978-90-8615-687-0

Smit, A.B., H. Prins, M.N.A. Ruijs, 2014. *Inrichting operationeel Bedrijfsadviesstelsel (BAS); Aangepaste opzet naar aanleiding van herziening Gemeenschappelijk Landbouwbeleid*. Wageningen, LEI Wageningen UR (University & Research centre), LEI Report 2014-029. 24 blz.; 3 tab.; 4 ref.

De Europese Commissie (EC) verplicht de lidstaten een Bedrijfsadviesstelsel (BAS) operationeel te hebben. In dit rapport wordt beschreven hoe Nederland met relatief geringe kosten adequaat aan deze verplichting tegemoet kan komen door middel van certificering van bedrijfsadviseurs.

The European Commission (EC) requires the Member States to have a Farm Advisory System (FAS) operational. The report describes how the Netherlands could adequately fulfil this obligation through certification of farm advisers at relatively low costs.

Trefwoorden: Bedrijfsadviesstelsel, Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, subsidie, CAP, GLB, FAS

Dit rapport is gratis te downloaden op www.wageningenUR.nl/lei (onder LEI publicaties).

© 2014 LEI Wageningen UR
Postbus 29703, 2502 LS Den Haag, T 070 335 83 30, E informatie.lei@wur.nl,
www.wageningenUR.nl/lei. LEI is onderdeel van Wageningen UR (University & Research centre).

LEI hanteert voor haar rapporten een Creative Commons Naamsvermelding 3.0 Nederland licentie.

© LEI, onderdeel van Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek, 2014
De gebruiker mag het werk kopiëren, verspreiden en doorgeven en afgeleide werken maken. Materiaal van derden waarvan in het werk gebruik is gemaakt en waarop intellectuele eigendomsrechten berusten, mogen niet zonder voorafgaande toestemming van derden gebruikt worden. De gebruiker dient bij het werk de door de maker of de licentiegever aangegeven naam te vermelden, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat zij daarmee instemmen met het werk van de gebruiker of het gebruik van het werk. De gebruiker mag het werk niet voor commerciële doeleinden gebruiken.

Het LEI aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Het LEI is ISO 9001:2008 gecertificeerd.

LEI 2014-029 | Projectcode 2282200048

Foto omslag: De Beeldkuil

Inhoud

	Woord vooraf	5
	Samenvatting	7
	S.1 Belangrijkste uitkomsten	7
	S.2 Overige uitkomsten	7
	S.3 Methode	7
	Summary	8
	S.1 Important outcomes	8
	S.2 Complementary outcomes	8
	S.3 Methodology	8
1	Inleiding	9
	1.1 Aanleiding en vraagstelling	9
	1.2 Doelstelling	10
	1.3 Uitgangspunten en aanpak	10
	1.4 Leeswijzer	11
2	Scenario's, bouwstenen en keuzes	12
	2.1 Werkwijze	12
	2.2 Resultaten van evaluatie 2011	12
	2.3 Ideeën in omringende landen	12
	2.4 Signalen uit beperkte rondgang bij adviseurs	13
	2.5 Bouwstenen voor scenariokeuze	14
	2.6 Keuzes rond bouwstenen	15
	2.7 Scenariokeuze	17
	2.8 Discussie	18
3	Conclusies en aanbevelingen	20
	3.1 Conclusies	20
	3.2 Aanbevelingen	20
	Literatuur	22
	Bijlage 1 Workshop 'LEI-onderzoek Farm Advisory System'	23

Woord vooraf

De Europese Commissie (EC) verplicht de lidstaten een adequaat Bedrijfsadviessysteem (BAS) beschikbaar te hebben, waarmee landbouwers ondersteund kunnen worden bij het voldoen aan de voorwaarden die gelden voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Een dergelijk systeem was er ook al in het verleden, maar door de veranderingen in het GLB per 1 januari 2014 (Pijler 2) en per 1 januari 2015 (Pijler 1) is de invulling van deze verplichting opnieuw op de agenda van de lidstaten komen te staan. Het Ministerie van Economische Zaken (EZ) heeft daarom LEI Wageningen UR opdracht gegeven het proces te faciliteren om hieraan uitvoering te geven.

Het project werd begeleid door een Klankbordgroep (KBG), bestaande uit Hans Brand (EZ, voorzitter), Marlies Heerema (EZ), Marga Rademaker (RVO.nl) en Frank van Oorschot (ZLTO). Per 1 juli is Karel van Bommel (EZ) voorzitter. Van de inzichten binnen deze klankbordgroep is in het onderzoek dankbaar gebruik gemaakt.

Ir. L.C. van Staalduinen
Algemeen Directeur LEI Wageningen UR

Samenvatting

S.1 Belangrijkste uitkomsten

Uit het onderzoek blijkt dat het mogelijk is een Bedrijfsadviessysteem (BAS) op te zetten dat voldoet aan de eisen van de Europese Commissie en bovendien voor de Rijksoverheid weinig kosten met zich meebrengt. Dat laatste is vooral te danken aan het feit dat het 'nieuwe' BAS werkt met bestaande, gecertificeerde adviseurs die zonder overheidssubsidies werken. > Zie paragraaf 2.6

De kern van het aanbevolen systeem bestaat uit een verwijzing naar gecertificeerde adviseurs die de agrarische ondernemers optimaal kunnen adviseren over de thema's die in het BAS aan de orde zijn. > Zie paragraaf 2.6

De certificering van de adviseurs kan op twee wijzen gestalte krijgen (Zie > paragraaf 2.7):

- a. Via één of meer speciaal voor dit doel op te richten opleidings- en certificeringsinstituten;
- b. Door aansluiting bij één of meer bestaande certificeringssystemen.

Op basis van deze quick scan wordt aanbevolen om te kiezen voor de laatste optie. > Zie hoofdstuk 3

S.2 Overige uitkomsten

De adviesbehoefte betreffende het nieuwe GLB is aanzienlijk, zeker in sectoren die tot nog toe geen ervaring hebben met directe betalingen van de EU, zoals de tuinbouw in de opengrond. De directe betalingen kunnen ook in deze sectoren een significante aanvulling op het inkomen vormen. Desondanks wordt verwacht dat relatief weinig gebruik zal worden gemaakt van betaalde advisering op dit gebied. Ondernemers zullen veelal zoeken naar wegen om deze informatie gratis of tegen minimale kosten te verkrijgen.

Subsidiëring had hierin enige verandering kunnen brengen, maar het eventuele subsidiebedrag (maximaal 1.500 euro per bedrijf) is dusdanig gering dat landbouwbedrijven niet in continuïteitsproblemen komen nu deze subsidie niet wordt verstrekt. > Zie paragraaf 3.1

S.3 Methode

In opdracht van het Ministerie van EZ heeft LEI Wageningen UR diverse mogelijkheden voor inrichting van een operationeel Bedrijfsadviessysteem onderzocht. Hiertoe is van diverse bronnen gebruik gemaakt:

- Een evaluatie van het oude BAS-systeem;
- Een workshop met medewerkers van EZ en RVO.nl;
- Een korte enquête onder adviesorganisaties in de opengrondstuinbouw;
- Een inventarisatie van visies onder beleidsmedewerkers in omliggende landen;
- Gespreksverslagen met VAB (Vereniging Agrarische Bedrijfsadviseurs) en VLB (Vereniging Landbouw Boekhoudbureaus) over mogelijkheden tot samenwerking met hun certificeringssystemen.

Zie > hoofdstuk 2

Summary

S.1 Important outcomes

The study shows that it is possible to set up a Farm Advisory System (FAS) meeting the requirements of the European Commission and moreover involving low costs for the national government. The low cost level is due to the fact that the 'new' FAS is based on the availability of certified advisors who work without government subsidies. > See paragraph 2.6

The essence of the recommended system consists of the reference to certified advisors who are able to optimally advise farmers on the themes included in FAS.

The certification of advisors can be shaped in two different ways: (> See paragraph 2.7):

- a. Through one or more training and certification institutes, that are particularly established for this objective;
- b. Through cooperation with one or more existing certification systems.

In this report, the last option is recommended. See > chapter 3

S.2 Complementary outcomes

The demand for advice concerning the new CAP is considerable, in particular in sectors which do not yet have experience with the EU direct payments, like horticulture in open fields (vegetable, flower bulb, fruits and tree growing). The direct payments can add significantly to the farmers' income. Nevertheless, it is expected that advisory paid for on this issue will relatively little be used. Generally, farmers will look for ways to get this information free or at little expense.

Subsidizing FAS would have increased the number of advice-requests, but the subsidy (1.500 euro per farm at the most) is so small that the continuation of the farm is not in danger now the subsidy is not given. See > paragraph 3.1

S.3 Methodology

LEI Wageningen UR has performed a research project for the Ministry of Economic Affairs (EZ) on the options for the construction of an operational Farm Advisory System. The following sources are used for this study:

- An evaluation of the former FAS;
- A set of building stones that are essential for the system;
- A workshop with employees of EZ and RVO.nl;
- A short inquiry within advisory companies in the horticultural farming sector;
- Visions in some surrounding member states;
- Reports of discussions with VAB (Organisation of agricultural advisors) and VLB (Organisation of agricultural accountancy services) about cooperation with their certification systems.

See > chapter 2

---

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en vraagstelling

Op 1 januari 2014 is de tweede Pijler/POP3 (Plattelands Ontwikkelings Plan 3) van het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) in werking getreden en in 2015 gaat het nieuwe GLB ook in voor de eerste Pijler. De Europese Commissie (EC) vraagt van de lidstaten om voor het 'nieuwe GLB' een zogenaamd 'bedrijfsadviesstelsel' (BAS) operationeel te hebben. Dit bedrijfsadviesstelsel heeft als doel dat landbouwers zich kunnen laten adviseren over de wezenlijke onderdelen van het nieuwe GLB en de wijze waarop zij daaraan kunnen voldoen. Dit wordt belangrijk geacht omdat daarmee landbouwers zicht krijgen:

- Onder welke voorwaarden steun verleend zal worden;
- In de wijze waarop hun bedrijf of hun bedrijfsvoering aanpassing behoeft om aan de randvoorwaarden en vergroeningseisen te voldoen (of zich aan toekomstige ontwikkelingen aan te passen); en
- Hoe het aantal niet-nalevingen te beperken en hun maximale steun te verwerven.

De behoefte aan advies over het nieuwe GLB zal vanaf 2014 waarschijnlijk enige tijd toenemen door met name:

- De invoering van het nieuwe GLB per 1 januari 2014 (tweede pijler/POP3; veranderingen in de betaling van agrarisch natuurbeheer inclusief de rol van zogenaamde collectieven) c.q. 2015 (eerste pijler; aanpassing bedrijfstoelagen/betalingsrechten inclusief vergroeningseisen);
- De uitbreiding van het systeem van betalingsrechten naar alle hectares land- en tuinbouwgrond exclusief glastuinbouw. Daardoor komen er nieuwe begunstigden bij, die nog geen ervaring hebben met de verplichte randvoorwaarden;
- De afschaffing van het melkquotum in 2015 en het suikerquotum in 2017.

Een verdere inperking van het aantal niet-nalevingen of een betere aanpassing aan nieuwe uitdagingen levert een robuustere en duurzamer producerende landbouwsector op. In wezen betekent de Europese verplichting dat landbouwers recht hebben op toegang tot een bedrijfsadviesstelsel dat door de overheid ingericht is. De wijze waarop de overheid daarin voorziet, is een keuze van de lidstaat. In dit rapport wordt materiaal aangereikt voor de vormgeving van een BAS dat aansluit bij het 'nieuwe GLB'. Ook het 'oude' GLB was van een BAS voorzien (Zie kader).

Het Ministerie van EZ heeft LEI Wageningen UR gevraagd haar zoektocht te faciliteren hoe zij adequaat en met zo weinig mogelijk kosten in een operationeel BAS zou kunnen voorzien dat aan de Europese richtlijnen voldoet.

Het huidige Bedrijfs Advies Stelsel

Ook onder het oude GLB bestond in Nederland een systeem van bedrijfsadviesdiensten, met de volgende kenmerken:

- Er was een regeling voor bedrijfsadvisering (die opnieuw geactiveerd zou kunnen worden);
- Uitvoering van de daaraan verbonden subsidieregeling geschiedde door RVO.nl;
- De feitelijke advisering was geheel bij de private sector belegd;
- De afgelopen jaren werd de bedrijfsadviesdienst niet meer uit het POP gefinancierd, maar kwamen de kosten ervan geheel ten laste van de nationale overheid;
- In 2013 en 2014 is de regeling niet meer opengesteld (vanwege bezuinigingen);
- Regeling en uitvoering zijn in 2011 geëvalueerd (Van der Knijff *et al.*, 2011); aandachtspunten uit deze evaluatie komen in dit rapport terug.

1.2 Doelstelling

De doelstelling van dit onderzoek is de ontwikkeling van een beperkt aantal scenario's voor de EU-conforme inrichting en uitvoering van het nieuwe bedrijfsadviesstelsel in Nederland ten behoeve van verdere nationale besluitvorming. Deze scenario's onderscheiden zich in de mate waarin subsidie wordt verstrekt en moeten aansluiten bij de daadwerkelijke adviesbehoefte onder landbouwers in Nederland.

1.3 Uitgangspunten en aanpak

Het bedrijfsadviesstelsel onder het nieuwe GLB (Horizontale Verordening) heeft de volgende kenmerken:

- Lidstaten zijn volgens artikel 12 van de Europese Verordening 1306/2013 (EU, 2013b) verplicht een 'bedrijfsadviesstelsel' in te richten;
- Het 'bedrijfsadviesstelsel' wordt beheerd door een of meer aangewezen publieke of particuliere instanties. Dit vraagt om regels over accreditatie van externe adviesbureaus, de toets op kwaliteit/expertise op eventueel meer adviesterreinen en de toets op voldoende interne training en bevordering van deskundigheid;
- Een bedrijfsadviesdienst moet tenminste de advisering aan landbouwers met betrekking tot het voldoen aan de randvoorwaarden cross compliance, de vergroeningseisen, waterkwaliteit (KRW), gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de ondernemer-gerichte maatregelen van het POP3-programma omvatten;
- Het bedrijfsadviesstelsel mag ook gaan over andere onderwerpen zoals diversificatie van economische activiteiten, risicobeheer, de aanvullende nationale randvoorwaarden voor de agromilieuklimaatregelingen van het POP3-programma en klimaatverandering;
- Het bedrijfsadvies moet open staan voor alle landbouwers, dus ook diegenen die geen directe steun of plattelandssubsidies aanvragen;
- De lidstaat mag voorrangregels hanteren voor toegang tot het bedrijfsadvies. Daarbij moet ook rekening gehouden worden met het feit dat sommige groepen wellicht minder gemakkelijk toegang (kunnen) hebben tot het systeem, bijvoorbeeld door het ontbreken van een internetaansluiting c.q. digitale advisering op websites en/of via E-mail of van regelmatig contact met een bedrijfsadviseur;
- Lidstaten zijn verplicht over de uitvoering van het bedrijfsadviesstelsel te rapporteren aan de Commissie (art 102, lid 2 HZ Vo);
- Het maximale steunbedrag voor een bedrijfsadvies dat kan worden verstrekt, is 1.500 euro;
- Het maximale steunbedrag dat kan worden verstrekt voor de opleiding van bedrijfsadviseurs is 50% van het adviesbedrag met een maximum van 200.000 euro per drie jaar.

In het onderzoek zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Landbouwers hebben volgens Europese Verordening 1305/2013 (EU, 2013a) recht op advies over de wezenlijke onderdelen van het nieuwe GLB en de wijze waarop zij daaraan kunnen voldoen. Een bedrijfsadviesstelsel geeft hieraan invulling. De wijze waarop de overheid daarin voorziet, is een keuze van de lidstaat. In dit project worden bouwstenen voor die keuze aangeleverd;
- Er is een ruime keuzevrijheid voor Nederland om invulling aan het bedrijfsadviesstelsel te geven;
- Dat vraagt om nader onderzoek met betrekking tot ambitie, inhoud, organisatie, financiering (noodzaak tot financiering, en zo ja, uit welke bron?), effectiviteit en doelmatigheid (onder andere uitvoeringskosten);
- Een inventarisatie van de daadwerkelijke adviesbehoefte onder landbouwers in Nederland;
- Europese verplichtingen staan centraal. Eventuele extra nationale ambities moeten expliciet als aanvullend worden beschreven;
- Tot de Europese verplichtingen wordt ook de certificering van bedrijfsadviesdiensten gerekend;
- Ook is van belang dat gekeken wordt naar hoe bedrijfsadviesing in een aantal omliggende landen wordt vormgegeven (met name België, Duitsland, Denemarken en Verenigd Koninkrijk);
- Door de verplichte EU-conformiteit waren procedures rond toekenning, facturering en uiteindelijke betaling van het steunbedrag in het verleden ingewikkeld en kostbaar. Ze waren bovendien niet altijd even helder voor de steunaanvragers. Een eenvoudige en heldere aanpak van het nieuwe stelsel is wenselijk (Van der Knijff *et al.*, 2013).

De opdrachtgever heeft gevraagd om in het onderzoek rekening te houden met de nieuwe rationale voor bedrijfsadviesing in het nieuwe GLB, de haalbaarheid om geen subsidie voor de adviesdienst te verstrekken, een behoefteanalyse bij de doelgroep 'nieuwe sectoren' (sectoren die tot nu toe geen directe betalingen ontvingen, met name de opengrondstuwbouwsectoren) en de evaluatie van het bedrijfsadviesstelsel in Nederland uit 2011. Het onderzoek zou uit moeten monden in een beperkt aantal scenario's voor de invulling van het BAS onder het 'nieuwe' GLB.

1.4 Leeswijzer

Na de inleiding (hoofdstuk 1) worden in hoofdstuk 2 de bouwstenen voor de opbouw van scenario's besproken. Deze bouwstenen gaan over aspecten die bij de invulling van het BAS van belang zijn voor met name het Ministerie van Economische Zaken (EZ) en RVO.nl. In hoofdstuk 3 worden conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan. Het rapport wordt afgesloten met een literatuurlijst en een bijlage, waarin de agenda en de deelnemers van de workshop 'LEI-onderzoek Farm Advisory System' zijn vermeld.

---

2 Scenario's, bouwstenen en keuzes

2.1 Werkwijze

De doelstelling om een beperkt aantal scenario's te formuleren is uitgewerkt door een aantal bouwstenen te definiëren waaruit die scenario's zouden kunnen worden opgebouwd. De bouwstenen zijn gebaseerd op:

- Concrete vragen van het Ministerie van EZ, de opdrachtgever;
- Resultaten van de evaluatie uit 2011 (Van der Knijff *et al.*, 2011, inclusief achterliggende interviewverslagen);
- Ideeën over de invulling van BAS in enkele omringende landen.

De informatie uit deze bronnen heeft geleid tot een aantal bouwstenen die op donderdag 21 augustus 2014 in een workshop met medewerkers van EZ en RVO.nl zijn besproken. De agenda en de deelnemers aan de workshop staan vermeld in Bijlage 1. De uitkomsten hiervan zijn verwerkt in paragraaf 2.5.

2.2 Resultaten van evaluatie 2011

In de evaluatie in 2011 (Van der Knijff *et al.*, inclusief achterliggende interviewverslagen) is het volgende naar voren gekomen:

- Bij de advisering moest een uitgebreide checklist met 18 thema's en 10 vragen per thema over cross compliance-voorwaarden worden ingevuld. Voor technisch ingestoken adviseurs zoals DLV was dit redelijk goed te doen, maar voor accountantskantoren was dit een moeilijke opgave. Bovendien was niet voor iedereen duidelijk wie verantwoordelijk was voor de (correcte) invulling van de checklist: de agrariër of de adviseur. Tenslotte was deze aanpak ook niet inspirerend voor ondernemers, zodat het de vraag is of het effect van een dergelijke invul-exercitie positief is geweest;
- Adviseurs gaven aan voorlichting aan groepen te prefereren boven één-op-één-gesprekken met landbouwers op basis van de hierboven genoemde checklist.

2.3 Ideeën in omringende landen

Vanuit het Ministerie van EZ is contact gelegd met collega's in omringende landen. Dat heeft geleid tot een respons vanuit Vlaanderen, Wales en Schotland. De uitkomsten hiervan zijn samengevat in tabel 2.1.

Naast het voldoen aan de nieuwe insteek vanuit POP (tendering en uitbetaling aan adviesbureaus) wordt BAS in deze landen breder ingestoken dan voorheen. Het is ook mogelijk gesubsidieerde bedrijfseconomische adviezen te ontvangen. In Vlaanderen en Schotland is sprake van een modulaire opbouw, waarbij de ondernemer keuzes kan maken uit verschillende onderwerpen. In Vlaanderen moeten starters eerst de modules 'vergroening' en 'randvoorwaarden' doorlopen voordat zij aan andere modules deel mogen nemen.

Alle drie respondenten noemen expliciet voorrangsgroepen. Vlaanderen noemt alleen de starters, Schotland noemt daarnaast ook kleine landbouwers en bosbouwers; Wales rekent jonge landbouwers en nieuwe toetreders in de sector hiertoe. Ook worden in alle drie gevallen subsidies verstrekt. Adviezen over onderwerpen met een maatschappelijk belang worden in Schotland en Wales zelfs volledig gesubsidieerd. De kwaliteitsgarantie van adviesbureaus is geregeld door bij de accreditatie eisen te stellen aan bedrijfsvoering en kwaliteit van de adviseurs (ervaring, diploma's, bijscholing).

Tabel 2.1

Overzicht van ideeën over de invulling van het (nieuwe) BAS in omliggende landen.

Aspect	Vlaanderen	Schotland	Wales
Nieuwe plannen/veranderingen	Er mag een keuze worden gemaakt uit 9 modules, waarvan sommige verplicht zijn, onder meer afhankelijk van doelgroepen. Starters moeten eerst de modules vergroening en randvoorwaarden hebben doorlopen voor ze een financieel advies kunnen krijgen	Tendering-systeem invoeren. Nu wordt advies geleverd vanuit het Schotse Programma voor Plattelandsontwikkeling (POP), gedekt met behulp van binnenlandse fondsen. Straks willen zij de uitbestede dienstverlening aan laten sluiten bij het POP.	BAS wordt breder: ook complete bedrijfsadviezen worden mogelijk. Er zijn 6 adviesbedrijven die BAS mogen aanbieden. Zij werken met één-op-één gesprekken met landbouwers. Er komt een open tendering-systeem
Onderwerpen waarover landbouwers advies kunnen krijgen	Module 1: ondernemingsplan module 2: bedrijfseconomisch advies module 3: randvoorwaarden module 4: vergroening module 5: biodiversiteit module 6: klimaat module 7: water module 8: bodem module 9: arbeidsveiligheid	Bedrijfseconomie Klimaat Biodiversiteit Bosbouw Water Archeologische en historische waarde Plantgezondheid Randvoorwaarden, vergroening en dierwelzijn	Cross compliance Milieukwesties Bedrijfskundig advies
Zijn er voorrangsgroepen?	Starters krijgen meer subsidie	Doelgroepen zijn landbouwers in het algemeen; verder: kleine landbouwers, bosbouwers en jonge landbouwers / nieuwkomers.	Doelgroepen zijn bestaande land- en bosbouwbedrijven. Daarnaast jonge landbouwers en nieuwe toetreders in de sector
Is er subsidie mogelijk?	Ja, de subsidie wordt uitbetaald aan de adviesdienst i.p.v. aan de landbouwer	Adviezen met een maatschappelijk belang zijn gratis. Indien sprake is van een belang voor de begunstigde wordt er slechts gedeeltelijk gesubsidieerd. Er is nog geen ervaring met vouchers	Ja, in de vorige BAS 80%, zij willen dat optrekken tot 100%.
Welke kwaliteitsgaranties zijn er en hoe is dat georganiseerd?	Eisen aan de adviesdiensten (controleerbaar, fraudevrij, voldoende draagkracht) en adviseurs (diploma, ervaring en permanente educatie); De overheid zal voorzien in de nodige adviesmomenten over bepaalde onderwerpen.	Het plan is om het huidige accreditatiesysteem binnen het nieuwe BAS voor te zetten.	Adviseurs moeten een CPD-training (Continuing Professional Development) bijwonen, een steekproef van uitgebrachte adviezen aanleveren aan de Quality Assurance. Bij problemen worden acties ondernomen.

Bron: Persoonlijke mededelingen van betrokken beleidsmedewerkers in de betreffende landen en landsdelen.

2.4 Signalen uit beperkte rondgang bij adviseurs

Teneinde een idee te krijgen over de adviesbehoefte onder agrarische ondernemers in de vier zogenaamd 'nieuwe sectoren' zijn vier adviseurs in de opengrondstuinbouw (bloembollen-, boom-, vollegrondsgroente- en fruitteelt) geïnterviewd. Deze vier opengrondstuinbouwsectoren worden 'nieuw' genoemd, omdat zij nog geen ervaring met bedrijfstoelagen/betalingsrechten en bijbehorende randvoorwaarden hebben. Vanaf 1 januari 2015 krijgen zij ook zulke rechten. Deze rechten kunnen oplopen tot ongeveer 375 euro per ha; dus voor een doorsneebedrijf van 25 tot 30 ha gaat het om een aanvulling op het inkomen van rond 10.000 euro.

Ondanks deze aanzienlijke inkomensaanvulling en een grote potentiële adviesbehoefte voorzien de adviseurs dat slechts een beperkt aantal telers bereid zullen zijn te betalen voor een advies op dit terrein. Over het algemeen zullen zij zich via de algemene en gratis informatiebronnen op de hoogte stellen en in geval van onduidelijkheden hun accountant of eventueel hun brancheorganisatie om raad gaan vragen. Een overzicht van de verwachtingen staat in tabel 2.2.

Tabel 2.2

Overzicht van de verwachte adviesbehoefte in de vier opengrondstuinbouwsectoren

	Bollen	Bomen	Groente	Fruït
Informant¹⁾	KAVB	DLV	DLV	NFO
Weten de telers dat er toeslagen komen?	Ja	Ja	Nauwelijks	Ja
Weten de telers dat de toeslagen uit twee delen (basis- en vergroeningspremie) zullen bestaan?	Ja, zou men moeten weten	Nee	Nauwelijks	De meeste telers wel
Weet men dat er voorwaarden worden gesteld aan de uitbetaling?	Nee, men weet over het algemeen niet welke voorwaarden gelden	Deze details zijn nog onbekend	Dat is met alles zo, dus dat verwacht men wel	Ja, maar niet welke en hoe hieraan te voldoen en in aanmerking te komen is slecht bekend
Is er behoefte aan voorlichting/advies?	Ja, vooral over hoe het zit met huurland	Ja	Ja	Ja
Zijn er nu al vragen op dit gebied door ondernemers gesteld?	Ja, nu al veel vragen over huurland en modelcontracten	Een paar, doorgespeeld naar akkerbouwcollega's	Nee	Ja, o.a. over de grondslag, het drempelbedrag, vergroeningseisen en gemengd bedrijf
Verwacht u dat er veel vragen zullen komen?	Ja, maar ik weet niet hoeveel	Ja	Als er geld te halen valt waarschijnlijk wel	Veel vragen te verwachten
Verwacht u dat er een financiële drempel zal zijn voor ondernemers om advies te vragen?	Ja, men gaat op zoek naar gratis info/advies, bijv. bij brancheorganisatie	Gezien de huidige economische marktsituatie, is er waarschijnlijk een duidelijke financiële drempel. Vragen komen bij accountant terecht	Ja, vollegrond heeft het erg moeilijk momenteel	Er zal geen draagvlak zijn om voor de basisinformatie te betalen. Een beperkt aantal fruïttelers zal bereid zijn om een deskundige in te huren voor een financieel advies voor hun bedrijf
Bent u al voorbereid op vragen vanuit uw sector?	Ja, wij zijn er klaar voor	We leunen (nog) op akkerbouwcollega's	Akkerbouwcollega's wel, specialisten beperkt	Beperkt

De informanten vanuit de genoemde organisaties hebben op persoonlijke titel deze vragen beantwoord.

2.5 Bouwstenen voor scenariokeuze

In een workshop met beleidsmedewerkers van het Ministerie van Economische Zaken, uitvoeringsmedewerkers (RVO.nl) en onderzoekers van het LEI zijn de relevante keuzes rond het Bedrijfsadviesstelsel (BAS) besproken. Ter voorbereiding van deze workshop is een aantal bouwstenen in kaart gebracht met de achtergrond van Artikel 15 van Europese POP-verordening 1305/2013 (EU, 2013a) en Artikelen 12-15 van Europese Horizontale Verordening 1306/2013 (EU, 2013b), de conclusies van de evaluatie van het lopende BAS (Van der Knijff *et al.*, 2011), ervaringen binnen RVO en inzichten binnen EZ. De gedefinieerde bouwstenen zijn:

- Bouwsteen 1. Breedte van de advisering
- Bouwsteen 2. Subsidiëring
- Bouwsteen 3. Certificering van adviesbureaus
- Bouwsteen 4. Omvang van de certificering
- Bouwsteen 5. Prioritering van bepaalde doelgroepen
- Bouwsteen 6. Prioritering van thema's
- Bouwsteen 7. Positie van de checklist
- Bouwsteen 8. Bewustwordings- en/of voorlichtingscampagne
- Bouwsteen 9. Individueel of groepsadvies
- Bouwsteen 10. Helpdeskfaciliteiten

In de volgende paragraaf worden deze bouwstenen besproken. De overwegingen over deze bouwstenen heeft in de genoemde workshop tot een scenariokeuze geleid, beschreven in paragraaf 2.7.

2.6 Keuzes rond bouwstenen

In de workshop is besproken in hoeverre en op welke wijze bovenstaande bouwstenen een plaats kunnen krijgen binnen het Nederlandse Bedrijfsadviesstelsel. Voorop staat dat Nederland verplicht is een Bedrijfsadviesstelsel beschikbaar te stellen voor advisering van agrarische ondernemers, onder de Artikelen 12-15 uit EU-verordening 1306/2013 (EU, 2013b). Er moet echter ook gewerkt worden binnen de beperkende randvoorwaarde dat de Nederlandse overheid voor dit doel weinig of geen budget beschikbaar heeft gesteld. De gekozen oplossing moet dus voldoen aan de EU-voorwaarden, onder andere dat de kwaliteit van de advisering geborgd moet zijn. Tegelijkertijd moeten de kosten voor de overheid minimaal zijn. Daarnaast wil EZ optimaal gebruik maken van marktwerking.

Bouwsteen 1: Breedte van de advisering

Van der Knijff *et al.* (2011) gaven aan dat een breed opgesteld advies, waarin verschillende thema's samenkomen, een duidelijke meerwaarde heeft. Het heeft de voorkeur dat niet alleen gekeken wordt naar de verplichte onderdelen binnen de verordening, maar dat ook andere thema's die voor de maatschappij of voor de onderneming belangrijk zijn, in het advies worden meegenomen. Dat wil niet zeggen dat alle mogelijke thema's in ieder advies een plaats moeten hebben. Het is voldoende als alleen relevante thema's in het advies aan bod komen.

Bouwsteen 2: Subsidiëring

Van der Knijff *et al.* (2011) kwamen tot de conclusie dat het huidige BAS te duur en te bureaucratisch is. De afgelopen paar jaar is daarom de subsidieregeling gesloten/opgeschort. De Rijksoverheid heeft ook voor het lopende en het komende jaar geen budget gereserveerd voor dit doel.

In de jaren 2007-2012 werd 50% van de advieskosten gesubsidieerd, tot een maximaal subsidiebedrag van 1.500 euro per adviesaanvraag. Relatief gezien is dit weliswaar een aanzienlijk deel, maar in absolute termen zou een bedrag van 1.500 euro voor een agrarisch ondernemer geen rol mogen spelen in de beslissing advies aan te vragen over randvoorwaarden rond de bedrijfstoelagen. Met andere woorden: het subsidiebedrag is dusdanig gering dat het al dan niet subsidiëren van het advies niet van invloed zal zijn op de continuïteit van bedrijven. Dat geldt ook voor bijvoorbeeld starters en voor sectoren die nu voor het eerst met GLB-subsidies te maken krijgen. Het verkrijgen van een goed en gedegen advies is in dit verband belangrijker dan de prijs ervan. Bovendien geven sommige ondernemers de voorkeur aan deeladviezen, waarvoor in de oude regeling geen mogelijkheid was. In die gevallen werd vaak wel een advies verstrekt maar zonder de subsidie aan te vragen.

Op basis van deze beschouwingen ligt de conclusie voor de hand dat de nieuwe regeling meer gericht moet zijn op de kwaliteit van het advies dan op de prijs of de subsidiemogelijkheden ervan. Daarnaast kan ook worden gedacht aan subsidieverlening om de kwaliteit van de adviezen te verbeteren, bijvoorbeeld door opleiding en bijscholing van adviseurs te verbeteren. De kwaliteit van de adviezen kan echter ook op andere wijzen worden gestimuleerd, bijvoorbeeld door een certificeringssysteem.

Bouwsteen 3: Certificering van adviesbureaus

Certificering kan een belangrijke bouwsteen zijn binnen het BAS. Bij een juiste invulling kan certificering een potentiële oplossing vormen voor een aantal belangrijke randvoorwaarden binnen het BAS:

- a. **Kwaliteit van de adviseurs:** In de certificering zou de kennisontwikkeling van de adviseurs meegenomen kunnen worden. De daadwerkelijke certificering zou plaats kunnen vinden via een opleidings- en bijscholingsinstituut, dat door de overheid via aanbesteding kan (of kunnen, in geval van meerdere instituten) worden geselecteerd. De kosten van de kennisontwikkeling kunnen aan de adviesbureaus ten laste komen, die zij vervolgens via hun tarieven kunnen doorberekenen aan hun klanten. Een goedkoper, eenvoudiger en wellicht doeltreffender alternatief hiervoor is aansluiting bij bestaande certificeringssystemen, zoals dat van de Vereniging Agrarische Bedrijfsadviseurs (VAB).
- b. **Beperkte kosten voor de overheid:** de overheid zou het opleidingsinstituut kunnen subsidiëren, maar dat is geen verplichting. De overheid zou haar inspanning ook kunnen beperken tot een openbare aanbesteding. Het is in dat geval niet nodig deze opleidingsinstituten te certificeren, omdat de aanbestedingsprocedure daarin kan voorzien. Daartoe moeten de relevante beoordelings- en selectiecriteria worden opgenomen in de aanbestedingsprocedure.
- c. **Marktwerking bevorderend:** doordat er sprake is van adviesbureaus met en zonder gecertificeerde adviseurs is aan de ondernemers de keuze met welke adviseurs zij in zee gaan. Op de website van RVO.nl zouden daarom de bureaus met gecertificeerde adviseurs kunnen worden genoemd.

Bouwsteen 4: Omvang van de certificering

Het is gewenst dat in het certificeringssysteem ook deelcertificaten worden opgenomen. Niet alle adviseurs hoeven specialist te zijn op alle relevante gebieden, noch hoeven alle adviesbureaus het gehele palet aan deskundigheid in huis te hebben. Op de RVO-website kan worden aangegeven welke adviesbureaus beschikken over medewerkers met bepaalde deelcertificaten.

Bouwsteen 5: Prioritering van bepaalde doelgroepen

In EU-verordening 1305/2013 is de optie aangegeven om extra aandacht te besteden aan bepaalde doelgroepen, zoals starters, kleine landbouwers en bosbouwers. Gezien de absoluut gezien geringe bijdrage van een mogelijke subsidie in de kosten voor advies wordt hieraan geen prioriteit gegeven. Bovendien ligt politieke/beleidsmatige prioritering met subsidieverstrekking moeilijk, omdat een adviesaanvraag de eigen keuze is van ondernemers. Wel kan in de aanbestedingsprocedure en in de certificering extra aandacht aan deze groepen worden besteed. In de certificering zou bijvoorbeeld kunnen worden vastgelegd dat een bepaald deel van de advisering aan deze groepen moet worden verstrekt tegen een gereduceerd tarief.

Bouwsteen 6: Prioritering van thema's

De overwegingen rond deze bouwsteen zijn verwerkt in de bouwstenen 1 en 4.

Bouwsteen 7: Positie van de checklist

Van der Knijff *et al.* (2011) beoordeelden de checklist als waardevol. Het is voor de adviseur van belang een complete en actuele lijst bij de hand te hebben, zodat hij er zeker van is dat zijn advies de relevante thema's dekt. RVO.nl is de meest aangewezen instantie om deze lijst bij te houden. Hoewel het een aanzienlijke inspanning vergt om de huidige checklist uit te breiden met de aanvullingen in het nieuwe GLB, is dit voor de rijksoverheid mogelijk.

Bouwsteen 8: Bewustwordings- en voorlichtingscampagne

De evaluatie (Van der Knijff *et al.*, 2011) wees uit dat ondernemers die al ruime ervaring met het GLB hadden, vooraf de perceptie hadden dat zij gemakkelijk aan de gestelde randvoorwaarden zouden kunnen voldoen. Maar dit bleek minder gemakkelijk dan verwacht. Landbouwers waren zich bovendien vaak niet bewust van het risico bij het niet voldoen aan de randvoorwaarden.

Ook in de 'nieuwe' sectoren, die met het nieuwe GLB voor het eerst met betalingsrechten te maken krijgen, vooral de opengrondstuinbouw (paragraaf 2.4), laat de bewustwording omtrent de randvoorwaarden in de praktijk sterk te wensen over. Toch mag betwijfeld worden of hier een zware taak voor de overheid is weggelegd. Vooral de brancheorganisaties kunnen hierin een belangrijke rol

---

spelen door hun leden te wijzen op de consequenties van de randvoorwaarden zelf en op de mogelijkheden om advies te krijgen. De taken voor de Rijksoverheid liggen meer op het vlak van algemene informatievoorziening, bijvoorbeeld via de RVO-website en via presentaties op informatiebijeenkomsten.

Bouwsteen 9: Individueel of groepsadvies

Artikel 15 van EU-verordening 1305/2013 lid 7 (EU, 2013a) geeft aan dat groepsadvies mogelijk is, mits voldoende rekening gehouden kan worden met de omstandigheden van de individuele gebruiker. De praktijk wijst uit dat groepsvoorlichting en -advies kostenbesparend en effectief kan zijn, mede door de interactie tussen de deelnemers. In een systeem met subsidie zou groepsvoorlichting en -advies gestimuleerd kunnen worden. Als gekozen wordt voor een certificeringssysteem zonder subsidieverstrekking voor adviesaanvragen is dit in de praktijk nauwelijks meer aan de orde. Evenals een individuele landbouwer kan ook een groep landbouwers¹ een gecertificeerde adviseur inschakelen om hen groepsgewijs te adviseren.

EZ en RVO zullen zelf geen advies geven, maar zien het vooral als hun taak om informatie te verstrekken. Dat zal voornamelijk via de website RVO.nl gebeuren, maar een bijdrage aan groepsbijeenkomsten is ook denkbaar (zoals in het verleden).

Bouwsteen 10: Helpdeskfaciliteiten

In de praktijk blijkt dat adviseurs soms dermate ingewikkelde situaties tegenkomen dat zij behoefte hebben aan ruggenspraak met een andere deskundige of een uitvoerende instantie. Het RVO-loket kan functioneren als helpdesk voor acute informatievoorziening aangaande de regelingen voor ondernemers en GLB-adviseurs. Ook een eventueel certificerings- of opleidingsinstituut zou een dergelijke helpdeskfunctie kunnen vervullen.

2.7 Scenariokeuze

Op basis van de overwegingen in paragraaf 2.6 zijn twee scenario's tot stand gekomen waarin aan alle randvoorwaarden vanuit de EU en EZ wordt voldaan.

Scenario A bestaat uit de volgende elementen:

- De overheid voorziet in goede en actuele informatievoorziening richting ondernemers en adviseurs;
- De overheid selecteert een of meerdere opleidingsinstellingen op basis van heldere criteria;
- Dit opleidingsinstituut leidt adviseurs op en certificeert hen (inclusief controle), waarbij desgewenst deelcertificaten voor specifieke thema's denkbaar zijn;
- De kosten van dit opleidings- en certificatiesysteem legt het opleidingsinstituut neer bij de gecertificeerde adviseurs en adviesbureaus;
- De adviesbureaus berekenen deze kosten door aan hun klanten;
- De overheid subsidieert geen adviesaanvragen door ondernemers en draagt niet bij aan de opleiding en de certificering van adviseurs; wel is zij verantwoordelijk voor de selectie van een of meer opleidingsinstellingen.

Scenario B verschilt slechts van het eerste door een andere invulling van het certificeringssysteem. In het bovenstaande scenario is sprake van een nieuw op te zetten systeem; het alternatief is aan te sluiten bij een bestaand systeem van certificering. Daartoe heeft EZ gesprekken gevoerd met de Vereniging van Agrarische Bedrijfsadviseurs (VAB) en de Vereniging Landbouw Boekhoudbureaus (VLB).

Vanwege onder andere de grotere diversiteit van de leden en de bredere insteek qua thematiek lijkt het certificaat van de VAB goede mogelijkheden te bieden om aan te sluiten bij de gedefinieerde

---

¹ Dit kan ook een producentenorganisatie of een collectief zijn.

---

bouwstenen van BAS. Het VLB blijkt een smallere basis te hebben. Daarom is vooral samenwerking met de VAB verder uitgewerkt.

Het VAB is een vereniging van ruim 350 adviseurs voor agrarische ondernemers. Deze adviseurs werken bijvoorbeeld bij banken, accountantskantoren, LTO adviesorganisaties en DLV, zowel in loondienst als zelfstandig. Het platform is gericht op kennisontwikkeling en adviesvaardigheid. Het VAB bestaat dus uit individuele leden. Organisaties zijn uitgesloten van lidmaatschap.

Voorwaarden voor het lidmaatschap zijn:

- Adviseursfunctie: De leden moeten minimaal 50% van hun werktijd aan advisering besteden;
- De leden moeten minimaal HBO-denkniveau hebben;
- De leden moeten minimaal drie jaar ervaring hebben (aspirant-lidmaatschap is mogelijk);
- Behoud van lidmaatschap is slechts mogelijk door Permanente Educatie (PE). Dat houdt in dat men per driejaarlijkse periode minimaal 60 PE-punten moet behalen, waarvan één derde deel adviesvaardigheden betreft en twee derde deel inhoudelijke kennis.

Het VAB biedt daarnaast de mogelijkheid tot additionele individuele certificering en de mogelijkheid voor eigen trajecten van bedrijven, die eventueel gekoppeld kunnen worden met de PE-punten.

Voor adviseurs die zich op GLB willen richten is koppeling van relevante thema's van belang. De PE-punten zijn nu niet ingedeeld naar thema's, maar het VAB is bereid hiernaar te kijken, bijvoorbeeld door middel van een of meer specifieke GLB-modules binnen het systeem.

2.8 Discussie

Uit de ronde langs adviseurs in de opengrondstuinbouw blijkt dat de adviesbehoefte onder tuinbouwers vrij groot is, maar dat er weinig animo bestaat om hiervoor te betalen. Men zal gaan zoeken naar wegen om gratis informatie te verkrijgen, bijvoorbeeld bij RVO.nl of bij de brancheorganisatie. Naar verwachting zal het aantal betaalde adviesvragen beperkt zijn, zeker als daar geen subsidie tegenover staat.

Scenario B, waarbij aangesloten wordt op een bestaand systeem, heeft duidelijke voordelen boven scenario A, dat inhoudt dat er een specifieke certificering in het leven wordt geroepen voor GLB-advisering:

- De kosten van een aparte certificering zijn aanzienlijk hoger dan die van scenario B. Deze hogere kosten komen ten laste van de adviesbureaus waar de betreffende adviseurs werken, die zij vervolgens door zullen willen berekenen aan hun klanten. De vraag is of de markt het toelaat om deze additionele kosten daadwerkelijk door te berekenen aan de klant;
- Een risico voor invulling middels scenario A is dat de ondernemers zich bij de keuze van de adviseur/adviesbureau niet zullen laten leiden door het certificaat. Ondernemers winnen over het algemeen hun advies in bij hun 'vaste' adviseur waarmee zij een vertrouwensband hebben opgebouwd, zoals hun accountant. Het gevolg kan zijn dat de kwalitatief betere adviesbureaus met een vaste en trouwe klantenkring geen prikkel krijgen om proactief certificaten te verkrijgen. Zij worden geconfronteerd met extra kosten, terwijl zij hun klantenbinding al op een andere wijze hebben geregeld. In scenario B is dat veel minder het geval. Immers het merendeel van de adviseurs op GLB-gebied is lid van de VAB en is c.q. wordt op die wijze al gecertificeerd.

De voorgestelde systemen voldoen beide weliswaar aan de EU-eisen, maar er is een aanzienlijk risico dat scenario A in de praktijk niet van de grond komt. Het gaat dan met name om de vraag of: 1) adviesbureaus zich zullen laten opleiden en certificeren, en 2) ondernemers alleen of voornamelijk gebruik zullen maken van de gecertificeerde adviesbureaus. Denkbaar is dat deze scenariokeuze enkele jaren na implementatie geëvalueerd wordt om na te gaan of het aantal gecertificeerde adviesbureaus groot genoeg is (en voldoende regionaal gespreid) en of er voldoende gebruik gemaakt wordt van gecertificeerd advies.

Voor deze laatste situatie is een overzicht (tabel 2.3) gemaakt van de voor- en nadelen van het subsidiesysteem en de beide certificeringssystemen. Het systeem van gecertificeerde adviseurs zou per saldo een voordeel van de kwaliteit van de adviezen kunnen betekenen, maar dan moeten er wel voldoende gecertificeerde adviseurs zijn en er ook van hen gebruik gemaakt worden door adviesaanvragers. Naar verwachting is de kans op succes groter als de certificering wordt ondergebracht bij een of meerdere bestaande certificeringssystemen.

Tabel 2.3

Beoordeling van het subsidiesysteem en het certificeringssysteem op diverse kenmerken en gevolgen ^{a)}

	Subsidie-systeem	Certificering-Systeem A b)	Certificering-Systeem B b)
Kostenbesparing voor de overheid	---	+	++
Kostenbesparing voor de ondernemer	+	-	0
Vermindering van bureaucratie	-	+	+
Kwaliteit van de adviezen	++	+ ^{c)}	+++
Animo bij adviseurs	++	-	++
Marktwerking in de advieswereld	-	+	+
Bedienen prioriteitsgroepen	+	--	--
Breedte van de thema's	++	++	++
Aantal adviezen vanuit BAS	+	-- ^{c)}	+
Voorkoming van niet voldoen aan randvoorwaarden	++	0	+

a. + betekent gunstige score; - een ongunstige score, waarbij gradaties denkbaar zijn;

b. Certificering-Systeem A gaat uit van een door de overheid aangesteld certificeringsbureau; Certificering-Systeem B sluit aan bij certificering door de VAB;

c. Uitgaande van weinig animo voor certificering bij adviseurs en ondernemers.

---

3 Conclusies en aanbevelingen

3.1 Conclusies

Op basis van de bespreking van de bouwstenen zijn de volgende conclusies getrokken:

- Het lijkt mogelijk het BAS zo in te richten dat aan de belangrijkste vereisten van de EU-verordeningen 1305/2013 (EU, 2013a) en 1306/2013 (EU, 2013b) voldaan wordt en tegelijkertijd de financiële impact voor de Rijksbegroting zeer gering is;
- Het is vanuit continuïteitsoverwegingen niet noodzakelijk om subsidies te verstrekken voor adviesaanvragen. De maximale bijdrage in de kosten voor een advies (maximaal 1.500 euro) is dusdanig klein dat de continuïteit van de bedrijven hier feitelijk niet van afhangt. Bedacht moet worden dat de inkomensbijdrage uit betalingsrechten in veel gevallen een veelvoud van dit bedrag is. Een mogelijke korting op deze bijdrage kan eventueel wel consequenties hebben voor de bedrijfscontinuïteit;
- Anderzijds zullen veel ondernemers terugschrikken van de hogere kosten van een 'subsidieloos' advies, dat zij bewust dan wel onbewust eerder het risico zullen nemen om niet aan de randvoorwaarden te voldoen en gekort te worden op de betalingsrechten;
- Een subsidiesysteem heeft de voorkeur als het doel is om zo veel mogelijk 'bedrijfsongelukken' in de primaire sector te vermijden. Een certificeringssysteem voldoet beter als het doel is om met minimale inzet van overheidsmiddelen te voldoen aan de betreffende EU-verordeningen.

3.2 Aanbevelingen

Op basis van de resultaten van de workshop en uitgaande van een zeer beperkt overheidsbudget voor het BAS zijn de volgende aanbevelingen tot stand gekomen:

- De instelling van een certificerings-/opleidingssysteem voor adviseurs maakt het mogelijk te voldoen aan de Europese verplichtingen;
- Als basis voor het certificaat kan het met goed gevolg doorlopen van een (bijscholings-) cursus door een daarvoor aangewezen certificerings-/opleidingsinstituut dienen;
- Een modulair systeem voor certificaten, waarbij deelcertificaten mogelijk zijn voor verschillende thema's, geeft meer flexibiliteit voor adviseurs en hun bureaus. Daarbij wordt minimaal aangesloten bij de thema's die in het GLB worden genoemd, maar de thema's kunnen ook worden verbreed tot andere zaken die een belang dienen op maatschappelijk gebied of op het niveau van het agrarisch bedrijf;
- Opleidingsinstellingen worden op basis van openbare aanbesteding geselecteerd. In de aanbestedingsprocedure kunnen verschillende eisen worden opgenomen die er toe leiden dat het geselecteerde instituut de certificering en de controle daarop correct en volledig uitvoert;
- Het opleidingsinstituut berekent de kosten van de opleiding van de adviseurs door aan de adviesbureaus. Voor de betrokken adviesbureaus is dit een kostenpost in combinatie met de tijdsinzet. Deze bureaus kunnen deze kosten op hun beurt doorberekenen aan hun klanten. Op deze wijze kan het BAS via marktwerking gefinancierd worden;
- Aansluiting bij bestaande certificeringssystemen heeft de voorkeur boven een nieuw op te zetten systeem. Dit zou inhouden dat binnen een bestaand systeem, zoals dat van de VAB, één of meerdere GLB-modules worden ingebouwd, die de adviseurs recht geven op studiepunten voor het certificaat;

-
- De rol van de overheid kan worden beperkt tot:
    - Het verstrekken van informatie over het GLB en de randvoorwaarden via de RVO-website en via presentaties (op verzoek);
    - De aanbesteding van de opleidingsinstituten of – bij voorkeur - van bestaande certificeringssystemen;
    - Het bijhouden en publiceren van een lijst van adviesbureaus waar gecertificeerde adviseurs werkzaam zijn (per deelcertificaat);
    - Het actualiseren en publiceren van de checklist op de RVO-website;
    - Het instellen van een helpdesk, waar ondernemers en adviseurs met acute en/of gecompliceerde vragen terecht kunnen;
  - Alle andere taken worden uitgevoerd en gefinancierd door de te selecteren opleidings-/certificeringsinstituten en de gecertificeerde adviesbureaus;
  - De beschreven scenariokeuze dient enkele jaren na implementatie geëvalueerd te worden om na te gaan of het aantal gecertificeerde adviesbureaus groot genoeg is (en voldoende regionaal gespreid) en of er voldoende gebruik gemaakt wordt van gecertificeerd advies. Als dat niet het geval is, zou alsnog een systeem met subsidies overwogen moeten worden;
  - Afhankelijk van het gekozen scenario zullen nog enkele praktische punten moeten worden opgelost. Die betreffen:
    - de wijze waarop de informatie wordt verzameld voor de rapportage naar Brussel;
    - de breedte van de informatie over het GLB op de website RVO.nl;
    - het detailniveau van de informatie over de (deel)certificaten per adviesorganisatie op de website van RVO.nl.

Literatuur

EU, 2013a, Verordening (EU) Nr. 1305/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 17 december 2013 inzake steun voor plattelandontwikkeling uit het Europees Landbouwfonds voor plattelandontwikkeling (ELFPO) en tot intrekking van Verordening (EG) nr. 1698/2005 van de Raad, Publicatieblad van de Europese Unie, L 347/487, 20.12.2013

EU, 2013b, Verordening (EU) Nr. 1306/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 17 december 2013 inzake de financiering, het beheer en de monitoring van het gemeenschappelijk landbouwbeleid en tot intrekking van Verordeningen (EEG) nr. 352/78, (EG) nr. 165/94, (EG) nr. 2799/98, (EG) nr. 814/2000, (EG) nr. 1290/2005 en (EG) nr. 485/2008 van de Raad, Publicatieblad van de Europese Unie, L 347/549, 20.12.2013

Knijff, A. van der, H. Prins, C.J.A.M. de Bont, J.H. Jager en G.S. Venema, 2011, Evaluatie Bedrijfsadviesdiensten; Resultaten, ervaringen en aanbevelingen in het kader van GLB 2013, Den Haag, LEI-nota VR11-003

Smit, A.B., H. Prins en A. van Doorn (Alterra Wageningen UR), 2014, Monitoring Pijler 1 GLB; Overzicht van de dataverzameling in Nederland, Den Haag, LEI, rapport 2014-030 i.w.

Bijlage 1 Workshop 'LEI-onderzoek Farm Advisory System'

Den Haag, Ministerie van EZ, 21 augustus 2014

Agenda

1. Welkom en opening (Karel van Bommel)
2. Korte stand van zaken (Henri Prins)
  - a. onderzoek scenario's BAS
  - b. ervaringen BAS tot nu toe
3. Doorspreken bouwstenen voor scenario's
  - a. inventarisatie bouwstenen, mede op basis van een door het LEI opgesteld en meegestuurd document 'Scenario's voor de inrichting BAS'
  - b. argumenten voor (of tegen) de bouwstenen / keuzes
4. Mogelijke scenario's
5. Vervolgstappen
  - a. Tijdspad (Karel van Bommel)
  - b. Afspraken
6. Afsluiting

Carla Overgaauw van RVO.nl, moderator, heeft de workshop begeleid.

Deelnemers

Aanwezig: Marlies Heerema (EZ), Karel van Bommel (EZ), René ten Hove (EZ), Carla Overgaauw (RVO), Arnoud van Melle (RVO), Kornelis Oosterhuis (RVO), Henri Prins (LEI) en Marc Ruijs (LEI, verslag).

Verhinderd m.k.: Marga Rademaker (RVO) en Bert Smit (LEI).

Verslag

Er is een uitgebreid en gedetailleerd verslag van de workshop geschreven, dat verwerkt is in de paragraaf (2.5) over 'bouwstenen'.

LEI Wageningen UR
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
T 070 335 83 30
E publicatie.lei@wur.nl
www.wageningenUR.nl/lei

REPORT
LEI 2014-029

LEI Wageningen UR verricht sociaaleconomisch onderzoek en is de strategische partner voor overheden en bedrijfsleven op het gebied van duurzame en economische ontwikkeling binnen het domein van voeding en leefomgeving. Het LEI maakt deel uit van Wageningen UR (University & Research centre). Daarbinnen vormt het samen met het Departement Maatschappijwetenschappen van Wageningen University en het Wageningen UR Centre for Development Innovation de Social Sciences Group.

De missie van Wageningen UR (University & Research centre) is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen UR bundelen 9 gespecialiseerde onderzoeksinstituten van stichting DLO en Wageningen University hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.500 medewerkers en 10.000 studenten behoort Wageningen UR wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

To explore
the potential
of nature to
improve the
quality of life

LEI Wageningen UR
Postbus 29703
2502 LS Den Haag
E publicatie.lei@wur.nl
www.wageningenUR.nl/lei

REPORT
LEI 2014-029

LEI Wageningen UR is een onafhankelijk, internationaal toonaangevend, sociaaleconomisch onderzoeksinstituut. De unieke data, modellen en kennis van het LEI bieden opdrachtgevers op vernieuwende wijze inzichten en integrale adviezen bij beleid en besluitvorming, en dragen uiteindelijk bij aan een duurzamere wereld. Het LEI maakt deel uit van Wageningen UR (University & Research centre). Daarbinnen vormt het samen met het Departement Maatschappijwetenschappen van Wageningen University en het Wageningen UR Centre for Development Innovation van de Social Sciences Group.

De missie van Wageningen UR (University & Research centre) is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen UR bundelen 9 gespecialiseerde onderzoeksinstituten van stichting DLO en Wageningen University hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 6.500 medewerkers en 10.000 studenten behoort Wageningen UR wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.
